

N:o 21.

Af Herr Pettersson: Angående förändring i lagstiftningen om kyrkotukten.

Vid början af sistlidne riksdag väckte undertecknad motion om ett sådant tillägg till § 62 mom. 1 af Kongl. Maj:ts förnyade stadga angående folkundervisningen i riket af den 20 Januari 1882, att så väl folkskolestadgan som dissenterlagen ej måtte, såsom nu sker, saklöst eluderas, till skada för folkundervisningen och en sund folkbildning. För att ej nu behöfva upprepa hvad då i motiveringen anfördes, beder jag få hänvisa till innehållet i den då väckta motionen. Första Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 2, till hvilket samma motion hänvisades, hemställde i sitt den 2 Maj afgifna utlåtande N:o 14, »att motionen icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda», hvori Första Kammaren ock instämde den 8 i samma månad. Vid Utskottets Utlåtande var reservation fogad af undertecknad. Utskottet medgaf, att, enligt nu gällande lag, skolråd kunde i omskrifna fråga trotsas och förakt för lag och ordning i ty fall under längre eller kortare tid ostraffadt visas, men anförde, att sådant trots, som det anförda, väl hörde till sällsyntheterna och ej innebure ett tillräckligt skäl att söka »genom yttre medel bekämpa ett motstånd, hvilket sålunda väl kunde qväfvas, men ingalunda besegras», samt att bestämmande af ansvar för sådant trots skulle illa stämma öfverens med den föreskrift, som i § 28 af Kongl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd gifves, der det heter: »Kyrkorådet må i frågor, som röra religionens och sedernas helgd» — och sådana blefve alltid de frågor, som rörde tredskandet af en separatistisk lärare i en enskild skola — »ej annorledes än genom allvarliga föreställningar och varningar söka förmå den felande till bättring. Låter sig den felande härigenom icke rättas, då eger kyrkorådet att efter sakens beskaffenhet vidtaga den ytterligare åtgärd, som med lag och författningar öfverensstämma.» Dessa skäl för Utskottets hem-

ställan, »att motionen icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda», synas mig vara så svaga och ohållbara, att jag dristar ytterligare söka fästa Riksdagens uppmärksamhet på anmärkta brist eller lucka i lagstiftningen.

Från allt flera delar af landet förspörjes, att det i min motion vid förra riksdagen omtalade lagtrotset begynner framträda och väl skall blifva allt allmännare, om ingen lagens skranka därför sättes, isynnerhet som de oförsyntaste uppmaningar ske till sådant trots och att ej låta barnen undervisas hvarken i folk- eller konfirmandskola, enär de med tiden, enligt Kongl. förordningen den 15 Oktober 1880, ändock få ingå äktenskap. Den nämnda nådiga förordningen innehåller till bokstafven visserligen ej det minsta, som kan berättiga en sådan tolkning, hvilken emellertid göres och visar, hvilken stor betydelse i vårt folks lif Konung Karl XI:s kyrkolag 15: 11, jemförd med 8:3, haft och dess förändring genom Kongl. förordningen den 15 Oktober 1880 kommer att hafva, om icke snart någon förordning tillika gifves till att förekomma missbruket af det i nämnda förordning lemnade medgifvandet. Skulle emellertid det omnämnda lagföraktet ännu icke hafva hunnit blifva synnerligen allmänt, så synes det mig, för så vidt man vill allvarligt förekomma det, att man ej bör uppskjuta åtgärders vidtagande deremot, till dess man, för den bevisade flatheten och undfallenheten, måste säga: Det är för sent! För så vidt den lagliga ordningen inom samhället ej skall gifvas till spillo, måste det trots, som föraktar förmaningens ord och reser sig mot lag och ordning, med yttre medel qväsas, om det ock icke kan så helt och hållet besegras, att någon vidare benägenhet därför ej finnes. Få lagtrotsare beropa sig derpå, att yttre lag ej bör sättas emot dem, derföre att deras motstånd, om det också qväfves, dock ingalunda besegras, skall man förvisso få än ytterligare bevittna, huru, genom larm under tal om religions- och samvets- och yttrandefrihet, försök skola göras att vinna strafflöshet åt hånet af både religion, anständighet och samhällsordning, hvarur väl ock i sinom tid framgå handlingar, som äro allt annat än goda. Medan den af Utskottet åberopade § 28 ur Kongl. förordningen om kyrkostämman m. m. i slutet säger: »*Låter sig den felande härigenom icke rättas, då eger kyrkorådet att efter sakens beskaffenhet vidtaga den ytterligare åtgärd, som med lag och författningar öfverensstämmer*», synes det mig alldeles icke »illa stämman öfverens» med nämnda §, utan i densamma fast mer förnästas, att sådana lagar och författningar skola finnas, att kyrko- eller skolråd ej må fåfängt, när så behöfves, hos myndigheter begära erforderliga åtgärders vidtagande för lagens och ordningens upprätthållande. *Det var denna brist eller lucka i lagstiftningen jag ville och vill hafva afhjulpen.* Skall folkskolestadgans §§ 7 och 62 mom. 1 deremot af skolråd uppfattas såsom icke fullt allvarligt menade, så att hvarken lärare

eller skola behöfva af skolrådet godkännas, när ett sådant godkännande ej kan lemnas, och det med undervisningen får gå huru som helst, då bör i alla fall en lagförändring ske till bättre upplysning för skolråd, att de ej må taga föreskrifter på allvar, hvilka ej skola så förstås. Många svårigheter har isynnerhet presterskapet fått vidkännas för våra folkskolors upprättande. När de nu begynt komma i ordning för att verka till välsignelse, angripas både svenska kyrkan och skolorna och dermed väl äfven det borgerliga samhället i dess grunder, till deras upplösning och nedgörande.

Med nu omhandlade fråga sammanhänga andra, hvilka påkalla uppmärksamhet, att de svårligen utan allt för stor onödig vidlyftighet kunna i särskilda motioner upptagas och derföre föras med den förra här tillsammans i yrkanden, som visserligen icke passa för dem, som ej vilja underkasta sig någon lag och ordning såsom obehöriga ingrepp i deras fordrade frihet, men i hvilka äfven dissenters, om de vilja, att kristendom skall finnas ibland vårt folk, vilja sjelfva vara fredade för andra, hafva ordning inom sina församlingar samt medgifva andra vid sidan af sig en ostörd religiös frihet, böra vara benägne att instänma.

Hvarje samfund måste, för att kunna ega bestånd och ordentligt fullgöra sina funktioner, ega en samfundsordning till efterrättelse för samfundets medlemmar, isynnerhet dess tjenstemän, som måste vara förpligtade att ställa sig denna ordning till efterrättelse, för så vidt man ej vill tillerkänna dem frihet att gå emot sin pligt till maktmissbruk emot samfundet. I enlighet härmed erfordras, att kyrkolagen kap. 10 »om bann», som nu är föråldradt, varder, såsom Lag-Utskottet och Första Kammaren förlidet år beslöto, utbytt mot en kyrkotuktsstadga samt att Kongl. förordningen den 11 Dec. 1868 angående särskilda sammankomster för andaktsöfning tillika väsentligen förändras.

Den sistnämnda förordningen innehåller 2:ne delar:

1) att »medlemmar af Evangeliskt-Lutherska kyrkan ej är förment att sammankomma till gemensamma andaktsöfningar utan vederbörande presterskaps omedelbara ledning»;

2) huru sådana sammankomsters urartande må kunna, när så erfordras, hämmas genom kyrkorådets i församlingen förbud med åtföljande ansvar, om det utfärdade förbudet öfverträdes.

Gång efter annan hafva yrkanden framkommit om den senare delens borttagande. Hafva dessa yrkanden icke föranlett det formella borttagandet af denna del, så kan den dock visst anses så godt som i tillämpningen afskaffad, enär kyrkorådsförbud vid besvärns anförande deröfver gemenligen upphävas, så att kyrkoråd, för att för sitt ingripande icke tillika blifva hånad, nu väl näppeligen kan och vill taga sig före att gifva förbud, vore sådant

ock väl befogadt. Skulle förbud efter befogenhet utfärdas, skulle dessa visst blifva ganska många. Åsidosattes så den del af förordningen, som skulle afse förekommande af nämnda sammankomsters missbruk och missrigtningar, blir deremot den förra delen, som alldeles icke kunnat behöfvas, så mycket mer återopad, såsom skulle med densamma ett slags fribref vara gifvet dem, som kalla sig »medlemmar af Evangeliskt-Lutherska kyrkan», för allt slags religiöst sjelfsväld, samt hvad kyrkolagen, till hvilken samma förordning dock hänvisar, och kyrkans erkända bekännelse om predikoombetets utföring uttala, med denna förordning vara så förändradt, att t. ex. presten väl är berättigad att när och fjerran personligen eller genom af honom utsände personer åstadkomma söndringar och partier, men icke att inlägga förmaningens ord i enlighet med kyrkans bekännelse till aktning för kyrkoordningen emot partigångare. Såsom exempel visat, har domkapitel, som uppmanat sitt presterskap att med all trohet sköta sina embeten inom de församlingar, der de äro anstälde, och tillbörligen respektera hvarandras embetsområden, blifvit, antagligen på grund af denna förordning, om också utan framgång, anklagadt och vid anförda besvär fått annullerade de föreskrifter, som gifvits prest att ej obehörigt tillsammans med orolighetsmakare uppträda i främmande församling. Under skyddet af denna förordning hafva »medlemmar af Evangeliska-Lutherska kyrkan» bildat sina särskilda kyrkostyrelser, hvilka, undandragande sig vederbörlig kontroll för sina göranden och låtanden, i församlingarna utsändt sina särskilda predikanter till bildande af separatistförsamlingar med sina särskilda gudstjensthus; hvaraf många förargelser redan åstadkommits och flera väl antagligen skola komma till att upplösa så väl kyrko- som samhällsordning och till att öppna dörren för införande af de mest virriga läror till kristendomens förfall i folkets medvetande och lif med deraf följande mångfaldiga skador. Under förra riksdagen gjordes med återopande af nämnda förordning i ett par motioner försök att förskaffa de sammankomster, som hållas i särskilda så kallade missions- eller bönhus under sina särskilda styrelser, ehuru om sådana i förordningen ej nämnas ett ord, samma lagliga skydd och dermed naturligtvis äfven samma lagliga erkännande som svenska kyrkans och legaliserade dissenterförsamlingars offentliga gudstjenster åtnjuta, hvarigenom dissenters, som föratt erhålla rätt till offentlig gudstjenst ej ställa sig dissenterlagen till efterrättelse medelst uppgifvande af bestämd bekännelse och församlingsordning samt vederbörlig tillsättning af för deras iakttagande ansvarig församlingsföreståndare, skulle få ett riktigt fribref på, att de ej behöfde fråga efter den lag, som för ordning och skick inom samhället blifvit i afseende på dem stiftad, och de kunde så mycket oförsyntare uppträda i sitt förbistrings- och nedrifningsarbete, under återopande och påkallande af lagens skydd därför. Så länge det gäller att verka i de evan-

gelisk-Lutherska församlingarna till deras upplösning i partiets bildande, så länge är vår kyrkas bekännelse om predikoembetets utöfning, såsom stående i vägen för den s. k. fria verksamheten, för denna verksamhets utförfare förkastlig; annorlunda blir det, hvarpå flera exempel skulle kunna framdragas, när desse lyckats bilda sig församlingar: den förut förkastade principen i afseende på ordningen för predikoembetets utöfning blir nu åter upptagen och på det sätt påbjuden till efterföljd, att i deras kretsar inga andra må tillåtas att predika, än de af de nya, inför samhället oansvariga, styrelserna dertill godkände och anvisade, jemte det förbud icke alltid saknas att besöka statskyrkan och taga lärdom af dess prester. Den ordning, som är uttalad i vår kyrkas bekännelse: »*Om predikoembetet varder lärdt, att ingen skall i Guds församling uppenbarligen lära och predika, ej heller sakramenten utdela med mindre han är dertill lagligen kallad*» och som äfven dissenters måste i viss mån söka göra gällande inom sina församlingar — denna ordning må väl den i vårt land erkända folkkyrkan vara berättigad att få åtminstone så pass erkänd och tillämpad, att en lag ej bibehålles, enligt hvilken afvikelse från kyrkans bekännelse knappt får anses för afvikelse, och enligt hvilken domkapitlen i deras utöfning af kyrkostyrelsen sättas ur stånd att utföra sin pligt till ordningens upprätthållande, icke alltid ens bland prester och skollärare, hvarigenom många oredor uppkomma.

Man må icke tro, att alla dessa andliga samfund, som under de sista årtiondena ibland oss uppstått och utsändt sina fripredikanter, äro i sin verksamhet så oskyldiga, som de, medan de sökt vinna inträde, sökt göra troligt, och äro för befrämjande af sant kristligt lif så nödiga och välgörande, som de velat låta påskina. Redan det, att de i sin verksamhet ej ordna sig under någon samhällets lag och ej hafva något embetsmannaansvar, medan de dock inför folket handla såsom myndigheter vid sidan af de af staten erkända, som ej sällan af dem lastas, måste i sina följder, såsom erfarenheten väl ock visat, verka förakt först för den kyrkliga och väl snart äfven för den borgliga ordningen. Såsom väl känt är, arbetas för närvarande i flera länder af anarkister, nihilister med flere på omstörtning af både stat och kyrka, under förespeglingar om en bättre tid, som skall framgå ur den frihet, som de predika. Måne de agitationer, som för närvarande förena personer, såsom det tyckes, ur alldeles motsatta läger, i fiendskap mot statskyrkan, icke till äfventyrs, om de handlande personerna till stor del också icke äro derom medvetna, uppvuxit från samma rot, fastän de antagit olika former, hvarigenom personer vinnas från skilda håll?

Hvarför detta hat mot statskyrkan, som gifvit svenska folket dess bildning och för icke många årtionden tillbaka stod ibland samma folk aktad och ärad och ej veterligen under de sista årtiondena mer än förut

öfvergifvit sin sträfvan att verka för gudsfruktan, sedlighet, laglydnad, upp-lysning o. s. v.? Männe icke därför, att hon, för att tala med apostelen, är »den som nu hindrar laglösheten att varða uppenbar och därför måste undanrödjás»??

Detta hat mot statskyrkan har ock uppkommit genom en planmessig bearbetning, dervid man ej heller lemnat den enskilde hans samvete fritt, utan på flerfaldigt sätt sökt bringa personer in i det kyrkofiendtliga lägret genom en i samvetet oroad massa. Man skulle nästan kunna säga, att detta hat, under tal om religionsfrihet och idkeliga eftergifter för de djerfva agitatorerna påtvungits folket, under sorg och grämelse bland de stilla i landet, hvilkas religionsfrihet derunder kränkes. Skola vi verkligen, synes man nu med skäl kunna fråga, hafva en sådan religionsfrihet som i Frankrike 1793? Enligt uppgift i tidningar hafva personer fått sig medgifvet utträde ur statskyrkan för att öfvergå till baptistsamfundet och rätt till barnauppföstran »enligt baptistsamfundets trosläror», utan att öfvergången sker till ett af Kongl. Maj:t *legaliseradt* samfund med uppgifven bekännelse, församlingsordning och föreståndare, som vid ansvar öfvervakar deras iakttagande, Hvilken kan då meningen vara med dissenterlagen, om åt personer erkännes rätt att öfvergå till samfund, som staten icke erkänner eller som undandraga sig statens öfvervakande?

Hvilka och hurudana samfund skola ej kunna ur en sådan princip framgå? Man talar till förmån för t. ex. baptister om tolerans och fördragsamhet; men hvilken fördragsamhet bevisa sådana, när de kunna i offentlig skrift kalla vår kyrkas lära »*giftet — skökans boleris vin*», för hvars insupande barnen böra aktas, så att de derföre böra afhållas från de allmänna skolorna o. s. v.? Under de sista åren har mycket talats och skrivits om behovet af ett starkare försvar mot utländska fiendtliga härar. Det må, synes det mig, vara väl värdt att både Konungen och vårt lands och folks upprigtiga vänner begynna allvarligt se till, om ej agitationer bedrifvas, hvilka, under allt tal om folk- och religionsfrihet, för vårt folks *sanna* frihet, grundad på gudsfruktan, sedlighet och aktning för lag och ordning, kunna vara eller blifva ganska farliga och derföre böra i tid begränsas. Förgiftas folkmedvetandet med läror till undergräfvande af sann religiositet, samhällsordning o. s. v., framgå derur ock otvifvelaktigt giftiga frukter. Kan man också icke utrota det onda, så bör det dock i det yttre så pass tillbakavisas, att det icke får berömma sig af segrar och dermed uppmuntra till sådana föreställningar, som att lagöfverträdelser icke bestraffas, blott man framhär-
dar deri och genom agitationer skaffar sig en bullrande förstärkning. Lagstiftning och lagtillämpning utöfva en icke ringa betydelse i ett folks uppföstran och lif. Den enskilde bör man lemna hans samvete fritt, att man

icke försöker tvinga honom till tron eller för hans åsigters skull skadar honom, så länge han icke uppväcker någon oro (så lärde Luther och sådan är väl äfven meningen i de ofta anförda orden i Regeringsformens § 16); men derföre må väl icke, med hänsyn till det hela och landsfreden, en sådan religions- och samvetsfrihet, som nu från vissa håll tyckes fordras, medgifvas, att människor för att ej vara skrymtare skola i det yttre lifvet och i förhållande till andra ega frihet till att håna och angripa religionen och dermed allmän förargelse åstadkomma.

Med anledning af hvad jag nu anført, hvartill mycket skulle kunna läggas till att visa huru samhällets grundvalar genom nu pågående agitationer undermineras och samhällsbanden upplösas, vågar jag yrka,

att, då kyrkolagens 10 kap. nu mera är föråldradt för att tillämpas, detsamma måtte blifva ersatt af en kyrkotuktsstadga, som kan tjena att bringa ordning i de evangeliskt-lutherska församlingarna.

Närmare formulering af detta yrkande i lagförslag beder jag få öfverlemna åt det Utskott, hvartill motionen kan blifva hänvisad.

Stockholm i Januari 1885.

P. Pettersson.
